EUROOPA
KOMISJON

Strasbourg, 17.12.2024
COM(2024) 704 final

Soovitus:

NÕUKOGU SOOVITUS

euroala majanduspoliitika kohta

{SWD(2024) 704 final}

Soovitus:

NÕUKOGU SOOVITUS

euroala majanduspoliitika kohta

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artiklit 136 koostoimes artikli 121 lõikega 2,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2024. aasta määrust (EL) 2024/1263 majanduspoliitika tulemusliku koordineerimise ja mitmepoolse eelarvejärelevalve kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1466/97,[1] eriti selle artikli 3 lõike 3 punkti a,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. novembri 2011. aasta määrust (EL) nr 1176/2011 makromajandusliku tasakaalustamatuse ennetamise ja korrigeerimise kohta,[2] eriti selle artikli 6 lõiget 1,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni soovitust,

võttes arvesse Euroopa Ülemkogu järeldusi,

võttes arvesse majandus- ja rahanduskomitee arvamust,

võttes arvesse majanduspoliitika komitee arvamust

ning arvestades järgmist:

(1) 4. novembril 2024 tegi eurorühm avalduse, milles rõhutatakse vajadust võtta kiiresti meetmeid, et kõrvaldada ulatuslike investeeringute ja struktuurireformide kaudu liidu mahajäämus tootlikkuse, innovatsiooni ja konkurentsivõime valdkonnas. Seda üleskutset kordas seejärel oma 8. novembri deklaratsioonis Euroopa Ülemkogu. Nii eurorühma avaldus kui ka Euroopa Ülemkogu deklaratsioon kajastavad Draghi ja Letta aruande[3][4] üldisi järeldusi ning annavad tunnistust sellest, et liidu majanduse probleeme ja võimalusi mõistetakse ühiselt. Need järeldused on ka lähtepunktiks 30. aprillil 2024 jõustunud uue majandusjuhtimise raamistiku (edaspidi „raamistik“) rakendamisel. Raamistiku eesmärk on tagada reformide ja prioriteetsete investeeringute abil valitsemissektori võla jätkusuutlikkus ning kestlik ja kaasav majanduskasv. Praeguseks esitatud liikmesriikide keskpika perioodi kavades pannakse rõhku reformidele ja investeeringutele, mille eesmärk on parandada konkurentsivõimet. Raamistiku kohaselt on euroala majanduspoliitikat käsitleva nõukogu soovituse eesmärk anda majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta raames hinnang euroala makromajanduspoliitikale, sealhulgas selle eelarve- ja muudele aspektidele. Käesolevas soovituses tuuakse esile nii kogu euroala kui ka konkreetsete liikmesriikide peamised makromajanduslikud, struktuursed ja

[1] ELT L 1263, 30.4.2024, lk 1.
[2] ELT L 306, 23.11.2011, lk 25.
[3] „Much more than a market“, aprill 2024 (Letta aruanne).
[4] „The Future of European Competitiveness, Part A and B“, september 2024 (Draghi aruanne).

institutsioonilised probleemid, prioriteedid ja soovitused, mis loob aluse euroala liikmesriikide poliitiliseks aruteluks ühist huvi pakkuvates valdkondades.

(2) Euroala makromajanduslik vastupidavus on olnud märkimisväärne, sest inflatsiooni järsk pidurdamine on mõjutanud tööhõivet üksnes minimaalselt. Sellele positiivsele tulemusele on aidanud kaasa ka euroala võime šokkidega toime tulla ja nendest taastuda, nagu näitas reageerimine COVID-19 pandeemiale ja energiakriisile. Vastupanuvõime tuleneb suurel määral liidu, sealhulgas Euroopa Keskpanga (EKP) ja liikmesriikide õigeaegsetest poliitikameetmetest, mis aitasid pehmendada suurte kriiside mõju majandusele. Mitme liikmesriigi tugev eelarveseisund 2019. aastal, stabiilsuse ja kasvu pakti üldise vabastusklausli kiire kohaldamine ning uued liidu rahastamisvahendid, nagu „NextGenerationEU“ ja TERA, koos mitmeaastase finantsraamistikuga tagasid euroalale eelarvealase manööverdamisruumi, mis võimaldas võtta tulemuslikke eelarvemeetmeid. Vastupidavust on tugevdanud ka euroala struktuursed muutused viimasel kümnendil. Tööturud on muutunud paindlikumaks ja finantssüsteemid on osutunud palju vastupidavamaks kui üleilmse finantskriisi ajal. COVID-19 järel on tugev tööturg ja poliitikameetmetest tulenevad siirded soodustanud eratarbimist, kuigi hoiuste määr on jäänud kõrgeks. Taaste- ja vastupidavusrahastust ning muudest liidu vahenditest on toetatud avaliku sektori investeeringuid. Erainvesteeringud on olnud oluliselt vähem dünaamilised, eriti alates 2022. aastast, mis on tingitud karmimatest rahastamistingimustest ja üleilmse makromajandusliku olukorra üldisest ebakindlusest. Netoekspordi panus SKP kasvu on olnud kergelt positiivne, sest impordidünaamika on olnud nõrk, kuid viimasel ajal on eksporti mõjutanud kaubanduse killustatuse ja kaubanduspiirangute süvenemine. 2023. aastal oli SKP kasv 0,4 % ja ka 2024. aastal peaks see jääma tagasihoidlikuks tasemel 0,8 %, kuid 2025. aastal peaks kasv kiirenema 1,3 %ni ja 2026. aastal 1,6 %ni. Eeldatakse, et 2025. ja 2026. aastal kiireneb majanduskasv tänu suuremale eratarbimisele, millele pakub tuge jätkuv, kuigi aeglustuv reaalpalkade ja tööhõive kasv. Investeeringute kogumaht peaks järgmisel kahel aastal tänu riiklikest ja ELi vahenditest toetatavatele avaliku sektori investeeringutele järk-järgult suurenema, samal ajal kui välisnõudluse elavnemine peaks soodustama eksporti.

(3) Koguinflatsioon kerkis energiakriisi järel kõrgele tasemele (jõudes 2022. aasta oktoobris euroalal haripunkti 10,6 %), kuid peaks prognooside kohaselt langema 2025. aastal 2,1 %-le ja 2026. aastal 1,9 %-le. Ka euroala inflatsioonierinevused suurenesid 2022. aastal, kuid on vahepeal kahanenud ja peaksid jääma varasema keskmise väärtuse lähendale. Inflatsiooni aeglustumine näitab suurel määral nende välistegurite taandumist, mis tingisid viimasel kolmel aastal energia-, toidu- ja teenusehindade ulatusliku tõusu. Ühtlasi annab see tunnistust EKP võetud otsustavate poliitikameetmete mõjust. Algse järsu inflatsioonilaine pidurdamiseks tõstis EKP korduvalt intressimäärasid ja vähendas varade ostu, et stabiliseerida inflatsiooniootusi ja taltsutada hinnatõusu. Kuigi rahapoliitikaga kehtestatud piiranguid on hiljuti lõdvendatud, jäävad baasintressimäärad prognooside kohaselt piisavalt piiravaks seni, kuni seda on vaja, et inflatsioon naaseks EKP kekspika perioodi sihttasemele 2 %.

(4) Hoolimata majandusaktiivsuse vähenemisest püsis tööturg 2024. aastal tugev. Euroala tööhõive kasvas 2022. aasta lõpu ja 2024. aasta keskpaiga vahel 3 miljoni töötaja võrra ning töökohtade arv saavutas rekordtaseme. Tööhõive on jõuliselt kasvanud kõigis vanusrühmades, olenemata töötaja soost või haridustasemest. Suurenes ka tööhõives osalemise määr, mis lõi 2024. aastal uue rekordi, kuigi naiste, noorte, eakate, romade ja puudega inimeste tööhõive puhul esineb veel probleeme. Nagu paljud teised arenenud majanduspiirkonnad, on ka euroala saanud kasu suurtest rändevoogudest nii

Ukrainast kui ka mujalt, mis on suurendanud tööjõu pakkumist ja aidanud leevendada mõnes tööstusharus tööjõupuudust. 2024. aasta oktoobris langes euroala töötuse määr 6,3 %-le, mis on läbi ajaloo madalaim näitaja. Süvenev tööjõupuudus ja oskuste nappus, mis on tingitud tööealise elanikkonna vähenemisest ja nõudlusest uue oskuste järele ning mida teravdab veelgi majanduse taastumine pandeemia põhjustatud langusest, on küll viimasel ajal veidi taandunud, kuid paljudes tööstusharudes on töötajatest endiselt suur puudus. Püsivale tööjõunõudlusele on aidanud kaasa ka ettevõtete suured kasumid ja bilansidünaamika. Nende ettevõtete osakaal, kes tunnistavad, et tööjõuprobleemid pärsivad nende tootmist, on hiljuti langenud rekordmäärast allapoole, kuid püsib kõrge ja ületab pandeemiaeelset taset; sama kehtib vabade ametikohtade määra kohta.

(5) Kiire inflatsiooni ja pingelise tööturu tõttu kasvas 2023. ja 2024. aastal nominaalpalk. 2024. aasta teises kvartalis suurenes nominaalne hüvitis töötaja kohta võrreldes 2023. aasta sama kvartaliga 4,5 % (euroala keskmine), mis jääb veidi alla 2023. aasta näitajale. Komisjoni 2024. aasta sügisprognoosi kohaselt peaks nominaalpalga kasv jääma 2024. aastal jõuliseks ja 2025. aastal olema mõõdukam. 2022. aastal ja 2023. aasta esimeses pooles langenud reaalpalgad hakkasid 2023. aasta kolmandas kvartalis taas tõusma. Asjaolu, et viimastel aastatel suurenenud kasumi osakaal on hiljuti vähenenud, osutab sellele, et ettevõtted tõstavad palkasid oma kasumimarginaali arvelt, mitte hindade kergitamise teel. Seega tuleneb reaalpalkade jätkuv järkjärguline taastumine olulisel määral järelejõudmisdünaamikast ja näib olevat kooskõlas naasmisega inflatsiooni keskpika perioodi sihttaseme (2 %) ja stabiilsete inflatsioonioootuste juurde. Tulujaotuse alumises osas olevaid sissetulekuid toetasid nii riiklikud siirded kui ka alampalga tõstmine viimastel aastatel. Sellest hoolimata tuleb teha veel jõupingutusi piisava palga ja kvaliteetsete töökohtade edendamiseks, sest vaesuse oht on võrreldes 2019. aastaga kahanenud ainult õige pisut ning väikese ja väikesema keskmise sissetulekuga leibkondadesse kuuluvate töötajate finantsprobleemid, mis energiakriisi ajal kasvasid, on endiselt suured.

(6) Euroala kannatab pikaajaliste struktuuriprobleemide, sealhulgas stagneeruva tootlikkuse, piiratud innovatsiooni ja digitehnoloogia leviku, kõrgete energiahindade ning halduskoormuse käes, mis pärsivad selle konkurentsivõimet. Koguteguritootlikkuse kasv, mis mõõdab tootlikkust ilma tööhõive ja kapitali kasvu arvesse võtmata, on viimasel kümnendil olnud euroalas kehvem kui konkureerivates piirkondades, nagu näiteks USA, mistõttu tuntakse muret, kas euroala suudab jääda kiirete tehnoloogiliste muutuste tingimustes üleilmselt konkurentsivõimeliseks. Nende probleemide lahendamiseks on vaja mitmetahulist lähenemisviisi, mille juurde kuulub innovatsiooni kiirendamine ning kõrgtasemel digitaalse ja puhta tehnoloogia ja taristu väljaarendamine, toetades seejuures ärimudelite kohandamist ja oskuste nappuse kõrvaldamist ning parandades vajaduse korral juurdepääsu digitaristule. Lisaks on väga tähtis hõlbustada innovatsiooni levikut kõigis tööstusharudes ja ettevõtetes, parandada tööjõu oskusi, eelkõige nende rohe- ja digioskusi, kärpida halduskoormust ning süvendada ühtset turgu, integreerides samal ajal liidu kapitaliturud. Ühtlasi õõnestavad mitme tööstusharu konkurentsivõimet energiahinnad, mis on kõrgemad kui rahvusvahelistel konkurentidel. See paneb ettevõtted ebavõrdsesse olukorda, eriti kui need tegutsevad naftast ja gaasist sõltuvates energiamahukates tööstusharudes.

(7) Liit on maailma tasandil esirinnas alusuuringutes ja tema avaliku sektori kulutused teadus- ja arendustegevusele on võrreldavad konkurentide omadega, kuid rakendusuuringute puhul ja uurimistulemuste muutmisel turustatavateks toodeteks, eelkõige kõrgtehnoloogilise digiinnovatsiooni valdkonnas, tuleb liidul veel teistele

järele jõuda. On ülioluline, et euroala ja liit tervikuna ei jääks teistest suurtest majanduspiirkondadest maha praeguste innovatsioonisuundumuste järgimisel, sealhulgas rohepöörde, digitaliseerimise, tehisintellekti, pooljuhtide, kvantarvutuse ning kosmose- ja biotehnoloogia alal. Pidades silmas strateegiliste digitehnoloogiate kasvavat tähtsust, on hädavajalik arendada meie võimekust ja kasutada ära meie tugevaid külgi selles valdkonnas, et tugevdada ELi tehnoloogilist suveräänsust ja vastupidavust ning säilitada meie avatud strateegiline autonoomia. Lisaks võivad liikmesriikide vahel teadmiste ja talentide liikumist pärssivad tõkked takistada meil kasutamast ära kogu liidu innovatsiooni-, tootlikkus- ja konkurentsipotentsiaali. Tootlikkuse edendamiseks on vaja kiirendada innovatsiooni ning hoogustada teadus- ja arendustegevust, eriti erasektoris, sealhulgas piisavate ja hästi suunatud avaliku sektori investeeringutega teadus- ja arendustegevusse, et võimendada erasektori sellealaseid investeeringuid. Kuna kiired tehnoloogilised muutused seavad majanduse surve alla, on esmatähtis investeerida inimkapitali. Ehkki ELi tulemused kolmanda taseme hariduse vallas üldiselt paranevad, on murettekitavalt halvenenud noorte põhioskused ning edusammud täiskasvanute kaasamisel õppesse on liiga piiratud, mis pärsib haridustulemusi ja tootlikkuse kasvu lähitulevikus. Kaksiküleminek digitaalsele ja keskkonnasäästlikule majandusele nõuab samuti uute oskuste arendamist alates põhioskustest kuni keerukamate ja erioskusteni. Selleks on vaja sihtotstarbelisi haridus- ja koolitusalgatusi. Kui liit seab esikohale hariduse, koolituse ja oskuste arendamise, on tal ka võimalik hoogustada innovatsiooni, tootlikkust ja konkurentsivõimet.

(8) Liidu ettevõtted vajavad toetavaid tingimusi, mis võimaldaksid neil saavutada mastaabiefekti, kasvada, laiendada oma tegevust ja lüüa läbi üleilmsetel turgudel. Küsitlustest ilmneb, et õiguskeskkonna keerukus, kattuvad aruandlusnõuded ja keerulised maksunormid mõjutavad pahatihti ettevõtete investeerimisotsuseid ja väljavaateid tegevuse laiendamiseks kogu euroalas ja liidus. Samuti takistavad nende kasvu geopoliitilised pinged, kaubanduspiirangud ja majandusjulgeolekuga seotud küsimused, mis raskendavad nende juurdepääsu kriitilise tähtsusega toorainele ja tehnoloogiale. Kiirem üleminek ringluspõhisemale majandusele aitaks leevendada kriitilise tähtsusega tooraine nappust ja koos meie rahvusvaheliste partneritega tehtavad investeeringud võivad veelgi tugevdada Euroopa tööstuse konkurentsivõimet[5]. Selleks et kaasata vahendeid selliste sektorite arendamisse, kus on suur tootlikkuse suurendamise potentsiaal, tuleb kaotada kitsaskohad kapitali ja tööjõu ümberpaigutamisel. Energiaturul on väga oluline luua piisavad võrguühendused ja kasutada tõhusalt olemasolevaid ühendusi, eelkõige piiriüleselt, et ühendada laiema piirkonna tootjad ja tarbijad. Lisaks on tähtis suurendada energiatõhusust ning edendada taastuvenergia- ja muude vähese süsinikuheitega tehnoloogiate rakendamist ja kasutamist, kaasa arvatud energiakogukondade kaudu, et võimaldada tarbimiskaja, tähtsustada paindlikkust ja aidata vähendada energiakulusid. Haldustõkete kõrvaldamise ja lubade andmise lihtsustamise kaudu saab toetada majandustegevust ja investeeringuid. Liidu fondidest, sealhulgas taaste- ja vastupidavusrahastust, toetatud struktuurireformid aitavad parandada liikmesriikide konkurentsivõimet. Kestlik majanduskasv ja areng aitavad kaasa Euroopa piirkondade vaheliste erinevuste vähendamisele. Samas ei kasutata ikka veel täielikult ära kogu ühtse turu potentsiaali, kuigi ühtse turu loomisest on juba möödas üle 30 aasta. Liikmesriigid võiksid määrata

[5] Sealhulgas algatuse „Global Gateway“ ja Euroopa tiimi lähenemisviisi raames.

paremini kindlaks oma tootlikkuse suurendamise poliitika, seada selle prioriteediks ja seda koordineerida. Kõik liikmesriigid ei ole veel loonud sel eesmärgil riiklikku tootlikkuse komiteed või kasutanud tõhusalt ära selle pakutavaid võimalusi. Aktiivsem regulatsiooni lähendamine ja majandusintegratsioon võiksid edendada erasektori investeeringuid liidu ettevõtetesse, samuti nende tootlikkust ja innovatsioonisuutlikkust ning nende tarneahelate mitmekesisust ja julgeolekut. Liit peab ka hoolikalt kaaluma, kuidas tagada tasakaal ühelt poolt vabakaubanduse laiendamise ja teiselt poolt majandusjulgeoleku tugevdamise vahel, samuti puhta tööstuse kokkuleppe eesmärkide saavutamise ja selle vahel, et kasutada maailmas võrdsete tingimuste tagamiseks ebaausate kaubandustavade vastu ulatuslikumalt kaubanduse kaitsevahendeid. See nõuab nii liikmesriigi kui ka liidu tasandil koordineeritud lähenemisviisi ja üksteist täiendavaid poliitikameetmeid.

(9) Euroala hoiuste maht on väga suur. Kui suunata need kapitaliturgude kaudu tootlikeks investeeringuteks, võivad need oluliselt toetada rohe- ja digipöörde rahastamist, mis aitaks vähendada konkurentsivõime lõhet. Viimastel aastatel on karmid tingimused pangarahastuse kasutamisel raskendanud investeerimist, sest suur osa euroala ettevõtetest sõltub rahastamisallikana pangandussektorist. Ettevõtete laenukasutuse kulud siiski vähenevad, mis on kooskõlas baasintressimäära langusega. Samas ei ole riskikapital ja pangaväline rahastamine sama kättesaadav kui USAs, eriti innovatiivsetele ettevõtetele. Ehkki avaliku sektori investeeringud koos taaste- ja vastupidavusrahastu ja muude liidu vahendite toetusega võivad mängida euroala konkurentsivõime parandamisel rolli, nõuab nii see ülesanne kui ka rohe- ja digipöörde toetamine ulatuslikke erasektori investeeringuid. Killustatud kapitaliturud ei suuda pakkuda selle investeerimisvajaduse rahuldamiseks piisavalt rahastust. Letta ja Draghi aruandes välja pakutud Euroopa hoiuste ja investeeringute liit võiks parandada kapitaliturgude liidu ja pangandusliidu vastastikust täiendavust ning aidata kasutada erahoiuste tohutut massi, et tagada piisavad investeerimisvõimalused. See aitaks üleüldiselt lihtsamini rahastada innovatsiooni, tööstuse süsinikuheite vähendamist ning rohe- ja digipööret. Samas nõuaks investeerimiseks sobivate projektide hulga suurendamine euroalas samuti toote- ja teenuseturgude tihedamat integreerimist ning normide lihtsustamist.

(10) Hiljutiste kriiside ja nendele reageerimiseks võetud poliitikameetmete tulemusena on mõnes euroala liikmesriigis kasvanud valitsemissektori võlg ja tekkinud märkimisväärne eelarvepuudujääk. See pärand koos üha kasvavate vananemisega seotud kuludega ohustavad järgmistel aastatel riigi rahanduse jätkusuutlikkust. Poliitikakujundajad peavad looma eelarvepuhvrid ja investeerima õiglasse rohe- ja digipöördesse, sotsiaalsesse ja majanduslikku vastupanuvõimesse, sealhulgas Euroopa sotsiaalõiguste sambasse, energiajulgeolekusse ja vajaduse korral kaitsevõime ülesehitamisse[6]. Tasakaalu leidmiseks tuleb hoolikalt paika panna riiklike kulutuste prioriteedid ja koordineerida poliitikat, et toetada investeeringuid, mida on vaja kestliku ja kaasava majanduskasvu tagamiseks ning vastupidavuse tugevdamiseks. Konservatiivne eelarvepoliitika aitab saavutada tasakaalustatud poliitikameetmete kombinatsiooni ning finantsstabiilsusel on oluline koht euroala majanduse alustalade tugevdamises ja selle positsiooni kindlustamises üleilmsel tasandil. Eeldatakse, et uus

[6] Selles töös juhindutakse ka peatsest ELi kriisivalmiduse strateegiast, millega luuakse raamistik tervikliku ja kõiki ohte hõlmava lähenemisviisi kehtestamiseks, mille abil ennetada ja hoida ära eri ohtusid kõikjal liidus ning reageerida neile.

majandusjuhtimise raamistik ja eriti asjaolu, et selle kohaselt kasutatakse kasvu ja pakti rakendamisel ainsa tegevusnäitajana netokulude kasvumäära, peaks suurendama euroalas automaatsete stabilisaatorite rolli.

(11) Euroala liikmesriikide keskmine valitsemissektori võla suhe SKPsse jõudis 2021. aasta esimeses kvartalis rekordiliselt kõrgele tasemele, kuid on seejärel langenud ja ulatus 2023. aasta lõpuks 88,9 %ni SKPst. 2024.–2025. aastal peaks võlasuhte koondnäitaja minimaalselt tõusma (89,6 %ni SKPst). Prognoositav kasv tuleneb võlateeninduskulude suurenemise ja nominaalse SKP kasvu pidurdumise koosmõjust, kusjuures viimane neist on tingitud inflatsiooni aeglustumisest, samas kui suur esmane eelarvepuudujääk mõjutab endiselt võladünaamikat. Samal ajal peaks võlakoormuse muutuse ja eelarvepositsiooni vaheline erinevus hakkama 2024.–2025. aastal võlga suurendama. Valitsemissektori võlasuhe varieerub liikmesriigiti, kuid 2025. aasta lõpuks prognoositakse enamikule liikmesriikidele madalamat näitajat kui 2020. aastal. Üheteistkümnel euroala liikmesriigil peaks võlasuhe siiski jääma üle 60 % ja neist omakorda viiel üle 100 %. Kuna euroala võlakoormus ületab endiselt pandeemiaeelset taset ja paljudes liikmesriikides on probleeme riigi rahanduse jätkusuutlikkusega, vajatakse uue majandusjuhtimise raamistiku kohast strateegiat võla järkjärguliseks ja püsivaks vähendamiseks, et tagada selle jätkusuutlikkus ja taastada eelarvepuhvrid. Samas võiks reformide ja investeeringute stimuleerimine hoogustada SKP kasvu, mis aitaks samuti kaasa riigi rahanduse jätkusuutlikkusele. Prognooside kohaselt on euroala eelarvepoliitika 2024. aastal pärssiv (½ % SKPst) ja jääb veidi pärssivaks ka 2025. aastal (natuke rohkem kui ¼ % SKPst). Kui uut eelarveraamistikku rakendatakse nõuetekohaselt, peaks euroala eelarvepoliitika jääma veidi pärssivaks ka 2026. aastal. Kuigi liikmesriikide vahel on suuri erinevusi, on selline lähenemisviis euroala puhul sobilik, sest viimastel aastatel on eelarvepoliitika olnud väga ekspansiivne. Kuna riigi rahanduse jätkusuutlikkust tuleb veelgi parandada ja käimasolevat inflatsiooni aeglustamist tuleb jätkuvalt toetada, peab eelarvepoliitika olema konservatiivne. Eelarve järkjärgulise ja diferentseeritud konsolideerimise ühendamine reformide ja investeeringutega ning taaste- ja vastupidavusrahastu ja muude ELi vahendite kättesaadavaks tegemisega peaks kaitsma euroala majanduskasvu ja suurendama selle potentsiaalset majanduskasvu.

(12) Riigi rahandust tuleb tingimata tugevdada, et tulla toime tulevaste kriisidega ning tagada pensioni-, tervishoiu- ja pikaajalise hoolduse süsteemide kestlikkus. Prognoositakse, et elanikkonna vananemisega seotud kulud suurenevad, eelkõige pensioni-, pikaajalise hoolduse ja tervishoiukulude kasvu tõttu, kuigi liikmesriikide vahel võib olla märgatavaid erinevusi. Seetõttu on riigi rahandust vaja kohandada, mis on aga keeruline ning toob esile vajaduse hoolikalt hallata tulusid ja kulusid. Euroala avaliku sektori tulud on viimasel kahekümnel aastal jäänud stabiilseks (keskmiselt 45,6 % SKPst), kuid kulud tõusid nii finantskriisi kui ka COVID-19 pandeemia ajal järsult. Hinnangute kohaselt tõusis tulude suhtarv 2024. aastal, sest tänu tugevale tööturule laekus maksudest ja sotsiaalkindlustusmaksetest oodatust rohkem tulusid; prognoositakse, et näitaja tõuseb kaalutlusõigusel põhinevate tulumeetmete mõjul 2025. aastal veelgi. Praegune maksutulude struktuur ei pruugi siiski olla kõigil juhtudel optimaalne ning euroala maksukiil on võrreldes teiste arenenud majandusega riikidega suhteliselt suur. See probleem on eriti oluline olukorras, kus tugev tööturg, mida iseloomustab tööjõupuudus, sunnib tööturul osalemist maksimeerima. Abi oleks sellest, kui nihutada maksukoormus tööjõu maksustamiselt muudele maksuliikidele, nagu kinnisvara- või keskkonnamaksud, mis mõjutavad majanduskasvu vähem ja on vähem moonutavad. Maksu- ja hüvitisstiimulite süsteemi sihipärane läbivaatamine võiks aidata leevendada tööjõupuudust, kindlustades samal ajal stabiilse maksude

laekumise, mis toetab vajalikke kohandusi riigi rahanduses. Ehkki kogukulude suhe SKPsse on alates 2021. aastast langenud, on see võrreldes COVID-19 pandeemia eelse tasemega endiselt kõrge. Kulude suhtarv peaks 2024.–2025. aastal prognooside kohaselt stabiliseeruma tasemel 49,6 % SKPst, sest liidu uue eelarveraamistiku rakendamisest tuleneva esmaste jooksvate kulude piiramise nullib intressikulude kasv.

(13) Euroala finantssüsteem on tõestanud oma vastupidavust intressimäärade järsu kasvu korral, kuid nüüd tuleb sellel saada hakkama ebakindlas makromajanduslikus keskkonnas, kusjuures laenunõudlus on nõrk ja mitme liikmesriigi kinnisvarasektor on haavatav. Ettevõtete suur kasumlikkus on aidanud neil viimastel aastatel teenindada oma laenusid, hoolimata karmimatest rahastamistingimustest. Nõrk majanduskasv ja suurenevad tööjõukulud võivad aga süvendada mõne sektori haavatavust. Kõige rohkem väärib tähelepanu ärikinnisvara hindade järsk langus, mis tekitab muret laenude teenindamise seisukohast, samas kui eluasemehindade areng on olnud liikmesriigiti väga erinev. Pangandussektori vastupidavust on toetanud tugev usaldatavusraamistik, sealhulgas kõrgemad kapitalinõuded ja laenuvõtjapõhiste meetmete kohaldamine. Viivislaenude osakaal on jätkuvalt väike, kuid kinnisvarasektoris on märke näitaja halvenemisest. Samuti esineb haavatavust pangandusvälises finantssektoris, kui likviidsuspuudujäägi risk ei ole maandatud või finantsvõimendus on ülemäärane, ning see võib järsu turukorrektsiooni korral võimendada hinnakohandust,

SOOVITAB euroala liikmesriikidel võtta aastatel 2025–2026 individuaalselt, sealhulgas oma taaste- ja vastupidavuskavade rakendamise kaudu, ja eurorühmas ühiselt järgmisi meetmeid.

(1) Konkurentsivõime

Edendada tootlikkust, paigutades toote- ja teenuseturgude toimise parandamise kaudu ressursid ümber suure tootlikkusega või suure tootlikkuse potentsiaaliga sektoritesse. Kõrvaldada innovatsiooni ökosüsteemide killustatus ja parandada nende võimet luua murrangulisi uuendusi, sealhulgas tipptasemel digitaalse ja puhta tehnoloogia ja taristu valdkonnas, ning edendada uue digitaalse ja puhta tehnoloogia ja innovatsiooni üldisemat kasutuselevõttu. Ergutada ettevõtteid tegema kulutusi rakendusuuringutele ja innovatsioonile ning muutma nende tulemusi turustatavateks toodeteks. Järgida poliitikat, mis toetab digi- ja kõrgtehnoloogiliste lahenduste kasutuselevõttu ettevõtetes. Suurendada ettevõtete tõhusust ja võimet saavutada optimaalne mastaabisääst, eelkõige süvendades ühtset turgu. Parandada halduskoormuse vähendamise, normide lihtsustamise ja investeerimistõkete kõrvaldamise kaudu ettevõtluskeskkonda. Tagada tööstuspoliitika tulemuslik keskendumine strateegilistele sektoritele ja tehnoloogiatele, hoolitsedes selle eest, et avaliku sektori toetus ei moonutaks liikmesriikides võrdseid tingimusi, vaid panustaks ka tegelikkuses euroala konkurentsivõimesse ja selle avatud strateegilisse autonoomiasse. Ergutada ettevõtlust ja uute ettevõtete loomist.

Luua majanduskasvu ja investeeringute toetamiseks ning konkurentsivõime suurendamiseks Euroopa hoiuste ja investeeringute liit, sealhulgas kapitaliturgude ja pangandusliidu projektide vaheliste seoste tihendamise teel. Arendada edasi pangandusliitu, tehes edusamme kõigis selle tahkudes, ning viia lõpule kriisiohje- ja hoiusekindlustusraamistiku reform, et saavutada ambitsioonikas, sidus ja tõhus tulemus, mis vastab raamistiku läbivaatamise eesmärkidele. Võtta vastu kapitaliturgude liidu 2020. aasta tegevuskava puuduvad meetmed ja tagada juba kokku lepitud meetmete kiire elluviimine ning jätkata tööd meetmetega, mis

eurorühm on kindlaks määranud, et liikuda kapitaliturgude konkurentsipõhise ja ühtse reguleerimis- ja järelevalvesüsteemi suunas. Parandada ettevõtete, eelkõige innovatiivsete VKEde juurdepääsu sobivale rahastusele, et need saaksid kasvada ja investeerida, ning kodanike juurdepääsu laiemale investeerimisvõimaluste valikule kapitaliturgudel. Võimendada rahastamisvahendite kaudu liidu toetust VKEde juurdepääsu parandamiseks rahastusele, eelkõige innovatsiooni ja tegevuse laiendamise eesmärgil, et maksimeerida liidu toetuse mõju. Kaasata eelkõige idu- ja kasvufirmade puhul riskikapitali, kasutades nii ELi-siseste kui ka -väliste hoiuste ja riskikapitali suunamiseks hästi toimivaid ja integreeritud Euroopa kapitaliturgusid.

Edendada tööjõu täiendus- ja ümberõpet ning kvaliteetseid töökohti, et suurendada tootlikkust ning toetada õiglast rohe- ja digipööret. Toetada eelkõige alaesindatud rühmade integreerumist tööturule, sealhulgas aktiivsete tööturumeetmete parandamise teel. Täiustada haridus- ja koolituspoliitikat, sealhulgas kutseharidust ja -koolitust, et parandada haridustulemusi ning tagada parem vastavus oskuste nõudluse ja pakkumise vahel.

Edendada materiaalseid ja immateriaalseid investeeringuid kriitilise tähtsusega tehnoloogiasse, taristusse ja ühistesse prioriteetidesse, nagu digi- ja rohepööre ning kaitsevõime ülesehitamine, kaasates erakapitali ja tagades vajalikud avaliku sektori investeeringud. Stimuleerida investeeringuid teadus- ja arendustegevusse, eelkõige lihtsustades investeerimise raamtingimuste täiustamise kaudu erasektori osalemist, tehes struktuurireforme ja parandades avaliku sektori poolse rahastamise koordineerimist, sealhulgas liidu tasandil. Jätkata taaste- ja vastupidavuskavade kiiret elluviimist ja kasutada täielikult ära ühtekuuluvuspoliitika programme. Parandada tootlikkuse suurendamise poliitika tulemuslikkust, tagades meetmete asjakohase kindlaksmääramise, koordineerimise ja prioriseerimise, kaasa arvatud parema juhtimise, kohalike ja piirkondlike ametiasutuste kaasamise ning riiklike tootlikkuse komiteede mõjusa kasutamise kaudu.

(2) Vastupanuvõime

Suurendada veelgi tööturul osalemist, hõlbustada alaesindatud rühmade, eelkõige naiste, noorte ning madala kvalifikatsiooniga, puudega ja rändetaustaga inimeste integreerumist tööturule. Kaotada takistused tööturul osalemisel, sealhulgas parandades juurdepääsu kvaliteetsele alushariduse ning hooldusele ja pikaajalisele hooldusele. Võtta meetmeid, et hõlbustada kolmandatest riikidest pärit töötajate valikulist seaduslikku rännet sellistel kutsealadel, kus on tööjõupuudus, tehes seda viisil, mis täiendab õiglast tööjõu liikumist liidus ning liidu enda tööjõu ja oskuste ärakasutamist.

Toetada riiklike tavadega kooskõlas ja sotsiaalpartnerite rolli austades tingimusi, mis soodustavad kestlikku palga ja tootlikkuse kasvu, eriti madala ja keskmise sissetulekuga töötajate puhul. Palgaläbirääkimistel tuleks võtta arvesse iga liikmesriigi konkurentsivõime dünaamikat ja hoiduda tegevusest, mis kinnistab euroalal konkurentsivõimega seotud erinevusi. Tagada sotsiaalpartnerite tulemuslik kaasamine poliitika kujundamisse ja tugevdada sotsiaaldialoogi.

Tugevdada töötamise stiimuleid, nihutades maksukoormuse tööjõumaksudelt mujale, sealhulgas maksu- ja hüvitissüsteemi sihipärase reformimise teel. Võtta meetmeid vaesuse vastu, kaitstes ja tugevdades kestlikke sotsiaalkaitse- ja kaasamissüsteeme, kaasa arvatud juurdepääsu taskukohasele ja kestlikule eluasemele.

Töötada välja ja viia ellu kogu liitu hõlmav terviklik strateegia, mis täiendab ja ühendab riiklikke strateegiaid elektrifitseerimise ja rohepöörde tulemuslikuks saavutamiseks, sealhulgas taastuvenergia tootmise järsu suurendamise ja imporditud fossiilkütuste kasutamise täiendava vähendamise teel. Eriti oluline on luua piisavad ja tõhusad võrguühendused, eelkõige piiriüleselt, et ühendada laiema piirkonna tootjad ja tarbijad. Hoogustada jõupingutusi, et parandada valmisolekut negatiivseteks arenguteks, kaasa arvatud kliimamuutusteks ja loodusohtudeks, eelkõige kõige haavatavamates piirkondades.

(3) Makromajanduslik ja finantsstabiilsus

Pidada igas liikmesriigis kinni nõukogu soovitatud riiklikust netokulude kasvumäärast, et tagada uue eelarveraamistiku järgimine ja parandada võla jätkusuutlikkust. See peaks võimaldama saavutada 2025. ja 2026. aastal asjakohaselt diferentseeritud eelarvekohanduse ja euroala üldiselt veidi pärssiva eelarvepoliitika.

Püüda eelarvestrateegiate kindlaksmääramisel parandada kulu- ja tulumeetmete kvaliteeti ja tõhusust, et vähendada maksustamise vältimist ja maksudest kõrvalehoidumist, ning viia need strateegiad kooskõlla poliitiliste eesmärkidega, näiteks maksukoormuse viimisega tööjõu maksustamiselt vähem moonutavale maksustamisalusele.

Jälgida riske, mis tulenevad makromajanduslikule ja finantsstabiilsusele varade kvaliteedist ja ümberhindamisest, ning tugevdada pangandusvälise finantsvahendussektori makrotasandi usaldatavusjärelevalvet.

Arvestada majandus- ja rahaliidu süvendamiseks võetavate edasiste sammude puhul kogemusi, mis on saadud COVID-19 kriisile reageerimiseks võetud liidu ulatuslike majanduspoliitiliste meetmete kavandamisel ja rakendamisel. Jätkata edusamme majandus- ja rahaliidu süvendamisel, austades seejuures täielikult liidu siseturgu ning tegutsedes avatult ja läbipaistvalt euroalasse mittekuuluvate liikmesriikide suhtes. Jätkata euro rahvusvahelise rolli tugevdamist ja teha täiendavaid edusamme digieuro kasutuselevõtu suunas.

Strasbourg,

Nõukogu nimel
eesistuja